

men molitum ex aceto coctum impositumque sanat impetigines: celerius quo sepius mutatum est. Medetur & podagris: alijsque doloribus cum oximelite. Curatio hec a ceteris differt. Aceti sextario vno diluit: melis vncias duas iustum est: ita temperatis sextarijs tribus decocta farina lolij sextarijs duobus usque ad crassitudinem: calidumque ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta. Miliaria appellatur herba que necat milium. Hec trita & cornu cum vino infusa podagras iumentorum dicitur sanare. Bromos semen est spicam ferentis herbe: nascitur inter vitia segetis auenae græce genere: & folio & stipula triticum imitatur. In cacuminibus dependentes paruulas velut locustas habet. Semen vtile ad cataplasmata atque hordeum & similia. Prodest tuilentibus succus. Orobanchem appellauimus necantem eruum & legumina. Alij cynomorion eam appellant a similitudine canini genitalis: cuius cauliculus est sine filijs pinguis rubens. Estur & per se & in patinis cum tenera est decocta. Et leguminibus innascuntur bestiole venenatae: que manus pungunt: & periculum vite afferunt. Soli fugarum generis. Aduersus has omnia eadem medentur: que contra araneos & phalangia demonstrantur. Et frugum quidem hec sunt in usu medico. Ex iisdem fiunt & potus zithum in egypto: celia & caerea in hispana: ceruisia & plura genera in gallia: alijsque prouincijs: quorum omnium spuma cutem foeminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet: prestat ad vini transire mentionem: atque a via te ordiri medicinas arborum.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE
LIBER. XXIII. PROHEMIVM.

TRACTA CAEREALIVM IN MEDENDO QVOQVE NATVRA est: omniumque quae ciborum aut florum odorumque gratia proueniunt supina tellure: non cessit his pomona: partesque medicas pendentibus quoque dedit: non contenta protegere: arborumque alere vmbra que diximus: immo velut indignata plus auxilij inesse ijs que longius a caelo abessent: quaque postea coepissent. Primum enim homini cibum fuisse inde: & sic inductos celum spectare: passique & nunc ex se posse sine frugibus. Ergo hercule artes in primis dedit vitibus: non contenta delicias etiam & odores atque vnguenta omphacio: & oenanthae: ac massari: que suis locis diximus nobiliter instruxisse. Plurimum inquit homini voluptatis ex me est. Ego succum vini: liquorem olei gigno. Ego palmas & poma totque varietates. Neque ut tellus omnia per labores: aranda thauris: terenda areis: deinde saxis: ut quando quantouere opere cibi fiant. At ex me parata omnia: nec curuo adoranda aratro: nec cura laboranda: sed sese porrigentia vltro: & si pigeat attingere etiam cadetia. Certauit ipsa secum: plusque vtilitatis causa genuit etiam quam voluptatis. Folio vitium & pampino capiti dolores: inflammationesque corporum mitigantur cum polenta. Folia per se ardore stomachi ex aqua frigida. Cum farina vero hordei articulares morbos. Pampini triti & impositi tumorem omnem siccant. Succus eorum dysentericis infusus medetur. Lachryma vitium que veluti gummi est: lepras & lichenas: & ploras nitro ante preparatas sanat. Eadem cum oleo sepius pilis illitis psilothri effectum habet maximeque aqua quam virides ancise vites exudant: qua & verruce tolluntur. Pampini sanguinem excreantibus: & mulierum a conceptu defectioni diluti potu profunt. Cortex vitium & folia arida vulnere sanguinem fistunt: ipsumque vulnus conglutinant. Vitis albe viridistuse succo: & thure impetigines tolluntur. Cinis sarmentorum vitiumque & vinaceorum condylomatis & sedis vitij medetur ex aceto: item luxatis: & ambustis: & lyenis tumori cum rosaceo & ruta & aceto: item igni sacro ex vino citra oleum aspergitur: & intertrigines & pilos absumit. Dant & bibendum cinere sarmentorum ad lyenis remedia aceto conspersum ita ut vini cyathi in tepida aqua bibant: utque qui biberit in lyene iaceat. Clauiculae ipsae quibus reput vires trite & ex aqua potae fistunt vomitionum consuetudinem. Cinis vitium cum axungia vetere contratumores proficit: fistulas purgat: mox & per sanat: nervorum dolores frigore ortos: contractionesque contusas vero partes cum oleo: carnes excrecentes in ossibus cum aceto & nitro: scorpionum & canum plagas cum oleo. Corticis: per se cinis combustus pilos reddit. Omphacium qua fieret ratione incipientis vix pubertate in vnguentorum loco docuimus. Nunc ad medicinam de eo pertinentia indicauimus. Sanata ea que in humido sunt vlcera oris: tonsillarum genitalium. Oculorum claritati plurimum confert. Scabritie genarum: vlceribusque angulorum: nubeculis: vlceribus quacumque in parte manantibus. Circatricibus marcidis. Ossibus purulente limosis. Frangitur vehementia eius melle aut passo. Prodest dysentericis: sanguinem excreantibus: anginis. Omphacio choeret oenante: quam vites siluestres ferunt dicta a nobis in vnguenti ratione. Laudatissima in syria: maxime circa antiochie & laodicee montes: & ex alba vite refrigerat: astringit. vulnerebus inspergitur: stomacho illinitur: vtilis vrinæ: iocineri. Capitis dolori

Vel sciaz.
Telluris
verba.

Vitis la-
chryma le-
pra curas

Ad quid
vitiū pfit
cinis.

Caui Plinii secūdi naturalis historie.

bus: dysentericis: celiacis: cholericis. Contra fastidia obolo ex aceto pota. Siccat manantes capitis eruptiones: efficacissima ad vitia que sunt in humidis. Ideoque & oris vlcerebus: & vrendis ac sedi. Cum melle & croco: aluum sistit. Genarum scabiem emendat oculorumque lachrymationes. Ex vino stomachi dissolutionem. Ex aqua frigida pota sanguinis excreationes. Cinis eius ad collyria: & ad vlcera purganda & paronychia: & pterygia probatur. Vritur in furno: donec panis percoquatur. Massaris odoribus tantum gignitur omniaque ea auiditas humani ingenij nobilitauit rape festinando.

De medicinis vuarum recentium: & sarmentis vuarum: & vinaceis: & de vua theriace: & de vua passae: & astaphidæ: & astaphis agria: pituitaria: & labrusca & de vitæ alba: & nigra: & demustis: & vini generibus.

CA. I.

Maturefcentium autem vuarum vehementiores nigre: ideoque vinum ex ijs minus iucundum: suauiores albe quoniam et trans lucido facilius accipitur aer. Recentes stomachum & spiritum inflant: aluique turbant. Itaque in febri damnatur vitique largiores. Grauedinem enim capiti morbumque letargicum faciunt. Innocentiores quæ decerpunt diu pendere: qua ventilatione etiam vtilis fiunt stomacho aegrisque. Nam & refrigerant leniter: & fastidium auferunt. Quæ autem in vino dulci condite fuere: caput tentant. Proxime sunt pensilibus in palea seruata. Nam & vinaceis seruata & caput & vetricam & stomachum infestant. Sistunt tamen aluum: sanguinem excrementibus vtilissime. Quæ vero in musto fuere peioris vim etiam habent: quæque in vinaceis. Sapa quoque stomacho inutiles facit. Saluberriimas putant medici in celesti aqua seruatas: etiam si minime iucundas sed voluptatem earum in stomachi ardore sentirent: & in amaritudine iecoris felleque vomitione. In choleris hydropicis cum ardore febrium ægrotantibus. At in ollis seruata: & os et stomachum: & auiditatem excitant. Paulo tamen grauiorres existimantur fieri vinaceorum halitu. Vuarum florem in cibis si edere gallinaceas non attingunt. Sarmēta earum in quibus acini fuere astringendi vim optinent. Efficaciora ex ollis. Nuclei acinorum eandem vim optinent. Hi sunt qui in vino capitis dolorem faciunt. Tosti tritique stomacho vtilis sunt. Inspergitur farina eorum potente modo potionis dysentericis: & celiacis: et dissolutis stomacho. Decocto etiam eorum fouere psoras: & pruritus vtilis est. Vinacei per se minus capiti aut vesicæ nocent quam nuclei. Mammaram infestationi triti cum sale vtilis. Decoctura eorum veteres dysentericos & celiacos iuuat & potione & foetu. Vuarum theriace de qua suo loco diximus: contra serpentium ictus valet. Pampinos quoque eius edendos censes: imponendosque vinumque & acetum ex eis factum auxiliarem contra eandem vim habet. Vuarum passarum quæ astaphida vocant: stomachum ventrem interanea tentaret: nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent. Iis exemptis vesicæ vtilis habet: & tussi alba vtilior. Vtilis & arteriæ & renibus: sicut ex ijs passum priuam e serpentibus. Contra hemorrhoidiam potens. Testium inflammationi cum farina cumini aut coriandri imponuntur: item carbunculis: articularibus morbis sine nucleis trita cum ruta fouere ante vino vlcera oportet. Sanant epinyctidas & dysenteriam cum suis nucleis: & in oleo coctæ grægenis illuntur cum cortice raphani & melle. Podagris & vnguibus mobilibus cum panace & per se ad purgandum os caputque cum pipere commandantur. Astaphis agria siue staphis quæ vuam taminiā aliqui vocant falso: suum enim genus habet: cauliculis nigris rectis folijs labruscæ: fer folliculos verius quam acinos virides similes ciceri. In ijs nucleum triangulum. Maturefcit cum vindemia nigrescitque cum taminiæ rubentes norimus acinos: sciamusque illam in apricis nasci: hanc non nisi in opacis. Hic nucleis ad purgationem vti non censuerim propter ancipitem strangulationem. nec ad pituitam oris siccandam: fauces enim ledunt: phthiasin caput & reliquum corpus liberant triti. Facilis admixta sādara. Item pruritus & psoris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto. Ad aurium vitia rheumatismus: cicatricum: vlcere manantia. Flostritis in vino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim propter nimiam vim ardoris. Quidam eam pituitariam vocant: & plagis serpentium vitique illunt. Labrusca quoque oenanthæ fert satis dictum. Quæ a grecis ampelos agria appellatur: spissis: & candicantibus folijs geniculata rimoso cortice: fert vuas rubentes cocci modo quæ cutem in facie mulierum purgant: & variis coxendicum & lumborum vitijstulæ cum folijs et succo. psunt. Radix decocta in aqua & in vini coi cyathis duobus huius remalui ciet: ideo hydropicis datur. Hanc potius crediderim esse: quæ vulgus vuam taminiā vocat. Vtuntur ea. p. amuleto: & ad expiationem sanguinis quoque adhibent non vltra gargarizationes: & ne quid deuo retur addito sale thymo aceto mulso. Ideo & purgationibus ancipitem tentant. Est huic similis: sed in contra oenanthæ salictis nascens: ideo distinguitur nomine: cum eosdem vfus habeat: & salicastrum vocant. Scabiem & pruriginem hominum et quadrupedum aceto mulso tria hæc efficacius tollit. Vitis alba quæ greci ampelo leucen: alij ophio staphylon: alij melptron: alij psilothrum: alij archezostem: alij cedrostin alij madon appellant. Huius sarmenta longis et exilibus internodijs geniculata scandunt. Folia pampinosæ ad magnitudinem edere diuiduntur vt vitium. Radix alba grandis: raphano similis initio: ex ea cau-

Cur vuæ
albæ suauiores
quæ nigre.

Aduerte.

Vuarum passarum
quæ astaphida
dicta.

Vel gingi
uarum.

Oenanthæ
grecæ. ap-
pe-

Salicastrum
contra oenanthæ
scabiem.

les asparagi similitudine exeunt. Hi decocti in cibo aluum & vrinam cient. Folia & caules exulcetant corpus: vtiq; vlcera phagedenis & grangrenis tibi arumq; tedio cum sale illinuntur. Semen in vna rarioris acnis dependit succo rubente postea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo. n. vtuntur. Pforis & lepris illinitur. Lactis abundantia fecit coctus cum tritico potusq;. Radix numerosis vtilitatibus nobilis contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie varosq; lentigines & fugillata emendat & cicatrices. Eademq; prestat decocta in oleo decocto: datur & in comitalibus potus. Itz merite comotis: & vertigine laborantibus drachma pondere quotidie anno roto. Et ipsa autem largior aliquanto purgat sensus. Illa vis preclara q; ossa infracta extrahit in aqua iposita sed vt bryenia quare quidam hanc albam bryeniam vocant. Alia vero nigra efficacior in eodem vsu cum melle & thure. Suppurationes incipientes discutit: veteres maturat & purgat. Cit mefes & vrinam. Eligma ex ea fit si spiriosis & contra lateris dolores vulsis ruptis. Splenam ternis obolis pota. xxx. diebus consumit. Illinitur eadem cum fico & pterigijs digytorum. Ex vino secundas foeminarum apposita trahit & pituitam drachma pota in aqua mulsa. Succus radice colligi debet ante maturitatem seminis. Qui illitus per se & cum eruo lactiore quodam colore & cutis teneritate mangonizat corpora. Serpentes fugat. Tunditur ipsa radix cum pingui fico: erugatq; corpus: si statim bina stadia ambulen: alias vrit nisi frigida statim abluatur. Iucundius hoc idem prestat nigra vitis: quoniam alba pruritus affert. Est ergo & nigra: quam proprie etiam bryeniam vocant: alij chironiam: alij gynæcanthen aut apro-
niam similem priori: præterq; colore. Huius enim colorem nigrum esse diximus: cuius asparagos simi-
les. Diocles prætulit veris asparagis in cibo vrinæ ciende: lyenq; minuendo. In frutetis & harundine-
tis maxime nascitur. Radix foris nigra: intus buxæ colore: ossa infracta efficacius extrahit q; supra-
cta. Cæterum eidem peculiare est quod iumentorum ceruicibus vnice medetur. Aiunt si quis in villa
eam extruxerit: fugere accipitres: turasq; fieri aues villaticas alites: eadem in iumento homine-
q; flegma aut sanguinem qui creatur: talos circunligata sanat. Ethactenus de vitium generibus. Mu-
sta differentias habent naturales has: q; sunt candida aut nigra: aut inter vtrumq; alia ex alijs ex quibus
vinum fiat: alia ex quibus passum: curaq; differentias innumerabiles facit. In plenum ergo hoc dixisse
conueniet. Mustum omne stomacho inutile: venis iucundum. Abalneis raptim & sine interspiratione
potum necat: cantharidum naturæ aduersatur. Item serpentibus maxime emorrhoeæ & salamandræ
Capitis dolores facit & gutturi inutile. Prodest renibus: iocineri: & interaneis vesicæ: colleuat enim ea.
Priuatim contra buprestin valet. Contra meconium: lactis coagulationem. Cicutæ: toxica: dorycnidū
ex oleo potum redditumq; vomitionibus. Ad omnia infirmius album. iucundius passū mustum: & quod
minorem capitis dolorem afferat. Vini genera differentiasq; per q; multas exposuimus: & fere cuiusq;
proprietas. Neq; est vlla pars difficilior tractatu: aut numerosior. Quippe cum sit tardum dictu pluri-
bus proferat: an noceat. Præterea q; ancipiti euentu potu statim auxilium sit aut venenum. Etenim de ei-
natura quæ ad remedia tantum pertinent nunc loquimur. Vnum de dando eo volumen. Asclepiades
condidit: ab eo cognominatum: qui vero postea de volumine illo disseruere innumeri. Nos ista roma-
na grauitate artiumq; liberalium appetentia non vt medici: sed vt iudices salutis humanæ diligen-
ter distinguemus. De generibus singulis disserere immensum & inexplicabile aut falernum. Deinde
alia alij iniquissimo genere decreti: quod cuiq; gratissimum cæteris omnibus pronunciando. Quin
vt constarent sententiæ: quota portio tamen mortalium ijs generibus possit vti. Iam vero nec pro-
ceres vsq; sinceris. Eo venere mores vt nomina cellarum modo veneant: statimq; in lacubus vinde-
miæ adulterentur. Ergo hercle mirum dictu innocentius iam est quodcumq; & ignobilius. Hæc ta-
nem facere constantissime videntur sententiæ victoriam: quorum mentionem fecimus: si quis hoc quo-
q; discrimen exigat. Falernum nec in nouitate: nec in nimia vetustate corpori salubre est. Media eius Falerni vi-
ætas a quintodecimo anno incipit. Hoc non rigido potu stomacho vtile: non item in calido. Et in-
diutina tussi sorbetur merum vtiliter a ieiunis: item in quartanis. Nullo æque venæ excitantur: al-
tura. uum sistit. corpus alit. Creditum est obscuritatem visus facere: nec prodesse nervis: aut vesicæ. Albana Albanū vi-
neris vtiliora: stomacho minus quæ sunt dulcia vel austera. Falerna vtiliora. Concoctionem mi-
nus adiuuant. Stomachum modice implent. Ad surrentina nullo modo: nec caput tentant: stomachi & Surrenti-
intestinarum rheumatismos cohibent: fecubum iam non gignitur. At quæ super sunt sentina cibos con-
coqui cogunt. Virium plus surrentino: austeritatis albano: vehementiæ minus falerno. Ab ijs statana statanus:
non longo intervallo abfuerunt. Alio citæ signinum maxime conducere indubitatum est. Reliqua in
commune dicuntur. Vno aluntur vires: sanguis colosq; hominum. Hoc quoq; distat orbis medius & mi-
rior plaga a circuniectis: quantum illis feritas facit roboris: tantū nobis hic succus. Lactis potus ossa alit.
Frugū neruos: aquæ carnes. Ideo minus ruboris est i corporibus illis: & minus roboris: cōtraq; labores Vini natu-
pantiæ. Vno modico nerui iuuant: copiosiore ledū: sic & oculi. Stomach⁹ recreatur. Appetētia cibo: ra:

Nigra vi-
tis brye-
nia dicit.
Mirabile
de ei⁹ vir-
tute.
de musto.
Mustū sa-
lamandræ
cōtrariū.

q; discrimen
Faler-
ni vi-
ætas
diutina
tussi
sorbetur
merum
vtiliter
a ieiunis
item in
quartanis
Nullo æque
venæ
excitantur
al-
tura.
uum sistit
corpus
alit.
Creditum
est
obscuritatem
visus
facere
nec prodesse
nervis
aut vesicæ
Albana
Albanū
vneris
vtiliora
stomacho
minus
quæ sunt
dulcia
vel austera
Falerna
vtiliora
Concoctionem
minus
adiuuant
Stomachum
modice
implent
Ad surrentina
nullo modo
nec caput
tentant
stomachi
& Surrenti-
intestinarum
rheumatismos
cohibent
fecubum
iam non
gignitur
At quæ
super sunt
sentina
cibos con-
coqui
cogunt
Virium
plus
surrentino
austeritatis
albano
vehementiæ
minus
falerno
Ab ijs
statana
statanus
non longo
intervallo
abfuerunt
Alio citæ
signinum
maxime
conducere
indubitatum
est
Reliqua
in
commune
dicuntur
Vno aluntur
vires
sanguis
colosq;
hominum
Hoc quoq;
distat
orbis
medius
& mi-
rior
plaga
a circun-
iectis
quantum
illis
feritas
facit
roboris
tantū
nobis
hic
succus
Lactis
potus
ossa
alit
Frugū
neruos
aquæ
carnes
Ideo
minus
ruboris
est
i
corporibus
illis
& minus
roboris
cōtraq;
labores
Vini
natu-
pantiæ
Vno
modico
nerui
iuuant
copiosiore
ledū
sic
& oculi
Stomach⁹
recreatur
Appetētia
cibo: ra:

Caui Plinii secūdi naturalis historie.

rum inuitatur. Tristitia cura hebetatur. Vrina & algore expellitur. Sōnus conciliatur. Præterea vo-
 Vini vtili- mitionem sistit. Collediones extra lanis humidis impositis mitigat. Asclepiades vtilitatem vini æqua-
 tas ferme ri vix deorum potentia posse pronunciauit. Vetus copiosiore aqua miscetur. Magis nouum vrinam
 deorū po- expellit: minus siti refistit. Dulce minus inebriat: sed stomacho innatat. Austerum facilius conquo-
 tētie eq̃r. quitur. Leuissimum est: quod celerrime inueteratur. Minus infestat neruos quod vetustate dulcescit
 Stomacho minus vtile est pingue nigrum: sed corpora magis alit: tenue & austerum minus alit: ma-
 gis stomachum nutrit. Celerius per vrinam transit: tantoq; magis capita tentat. Hoc & in omni
 alio succo semel dictum sit. Vinum si sit fumo inueteratum in saluberrimum est. Mangones ista in apo-
 thecis excogitauere. Iam & patrefamilias ætate ademere ijs: quæ per se cariem traxere. Quo certe vo-
 cabulo satis consilij dedere prisci: quoniam & in materijs cariem fumus erodit. Ad nose diuerso fumi
 amaritudine vetustatem indui persuasum habemus. Quæ sunt admodum exalbida hæc vetustate
 Viigene- infalubria fiunt. Quo generosius vinum est: hoc magis vetustate crasescit: & in amaritudinem cor-
 rofati in pori minime vtilem coit. Condire eo aliud minus annosum infalubre est. Sua cui vino salua innocen-
 dicium. tissima. Sua cuiq; ætas gratissima: hoc est media. Corpus augere volentibus: aut mollire aluum con-
 ducit inter cibos bibere. Contra minuentibus: aluumq; cohibentibus sitire in edendo: postea parum
 bibere. Vinum ieiunos bibere nouitio inuento: inutilissimum est. Curas vigoremq; animi impedit ad
 procuntum tendentibus. Somno vero accommodatum ac securitatibus. Iamq; dudum hoc fuit quod
 homerica illa Helena ante cibum ministravit. Sic quoq; in prouerbium cessit: sapientiam vino obum-
 brari: vitio damus homini quod soli animalium non sitientes bibimus. Aquæ potum interponere
 Prouer- bium hinc vtilissimum. Itemq; iugi superbibere ebrietati: quam quidem frigide potus exemplo discutit. Me-
 hoies vi- racis potionibus per viginti dies ante canis ortum totidemq; postea suadet hesiodus vti. Merum qui-
 nosi: poti- dem remedio est contra cicutas: coriandrum: aconita: viscum: meconium: argentum vinum: apes:
 dicimur: vespas: crabrones: phalangia: serpentum scorpionumq; ictus: contraq; omnia quæ refrigerando nocet.
 q̃ cetera Priuatim contra hemorrhoidas: præsteras. fungos item contra inflationes rosionesq; præcordiorum
 anialia a- & quorum stomachus in vomitiones effunditur. Et si venter aut interanea rheumatismum sentiant.
 quosa. Dysentericis: sudatoribus: in longa tussi: in epiphoris meracum. Ad vero cardiacis in mamma leua
 merum in sponsia imponi prodest. Ad omnia autem maxime album inueterascens. Vtiliter etiam fo-
 Merum uet in vino calido virilitas iumentis: quo etiam infuso cornu lassitudinem auferri aiunt. Simias qua-
 quonā pa drupedesq; quibus digyti sunt: negant; crescere assuetas meri potu. Nunc circa ægritudines sermo
 cto cardia de vinis erit. Saluberrimum liberaliter genitis campaniæ quodcumq; tenuissimum. Vulgo vero quod
 cis pdest. quemq; maxime iuuerit validum. Vtilissimum omnibus sacco viribus fractis. Meminerimus saccum
 esse qui feruendo vires e musto sibi fecerit. Misceri plura genera omnibus inutile. Saluberrimum
 cui nihil in musto additum est: meliusq; si nec vasis pix affuit. Marmore enim: & gypso aut calce con-
 dita quis non etiam validus expauerit? In primis igitur vinum marina aqua factum inutile est sto-
 macho neruis: vesicæ. Resina condita frigidis stomachis vtilia esse existimatur: non expedire vom-
 itionibus: sicut neq; mustum: neq; sapa: neq; passum. Nouitium resinatum nulli conducit. Capitis
 dolorem & vertigines facit: ab hoc dicta crapula est. Tussientibus: & in rheumatismo nominata pro-
 sunt. Item cæliacis: & dysentericis mulierum mensibus. In hoc genere rubrum nigrumue magis con-
 stringit: magisq; calefacit. Innocentius pice sola conditum. Sed & picem meminisse debemus non
 aliud esse q̃ combustæ resinæ fluxum. Hoc genus vini calefacit: concoquit: purgat: pectori: ventri
 vtile. Item vuluarum dolori si sine febre sit: veteri rheumatismo: exulcerationi: ruptis: conuulsis: ner-
 uorum infirmitati: inflationibus: tussi: anhelationibus: luxatis in succida lana impositum. Ad omnia
 Vinū i fe- hæc vtilis id quod sponte naturæ suæ picem resipit: picatumq; appellatur. Heluenaco quoq; tamen
 bre nulli nimio caput tentari conueniet. Quod ad febrium valitudines attinet: certum est non dandum in fe-
 nisi senidā bre: nisi veteribus ægris vinum: nec nisi declinante morbo. In acutis vero periculis nullis nisi qui ma-
 dum. nifestas remissiones habeant & has noctu potius. Dimidia enim pars periculi est noctu: hoc est spe
 somni bibentibus: nec a partu abortuue: nec a libidine ægrotantibus: nec in capitis doloribus: nec
 quorum accessiones cum frigore extremitatum fiant: nec in febris tussientibus: nec in tremore neruorū
 q; doloribus vel faucium: aut si vis morbi circa illa intelligatur: nec in duritia præcordiorum: venena-
 rum vehementia: neq; in opisthotonio: tetano: & singultientibus: nec si cum febre dysponoea sit. Mi-
 nime vero oculis rigentibus: & genis stantibus: aut defectis grauibuscq;: nec quorum conuiuentium
 perlucebunt oculi neu palpebris non coeuntibus. Vel si dormientibus hoc idem eueniet. Aut si cruore
 suffunduntur oculi: vel si lachryme in oculis erunt. Minime lingua fungosa: nec graui: & subinde imp-
 fedta loquentibus: nec si vrina difficile reddetur. Neq; expauescentibus repente. Nec spaticis: aut rurs⁹
 torpentibus: nec si per somnos genitura effundetur. Cardiacorum morbo vnicam spem hanc in vino

esse certum est. Sed id dandum quidam non nisi in accessione censent: alij in remissione. Illi ut sudorem coerceant. Hi quia tutius putant minuente se morbo quam plurimum sententiam esse video. Cardiacis Dari vtiq; non nisi in cibo debet: nec a somno: nec precedente alio potu: hoc est vtiq; sitiendi: nec nisi vinū spes si in desperatione summa: et viro facilius q̄ foeminae: seni q̄ iuueni: iuueni q̄ puero: hyeme q̄ aestate: vtiq; assuetis potius q̄ expertibus. Modus dandi pro vehementia vini: item mixtura. Atq; vulgo satis putant vnum vini cyathum duobus aquae misceri. Si dissolutio sit stomachi dandum: et si cibus non descendat. Inter vini genera quae fingi docuimus: nec fieri iam arbitror. Est et superuacaneus eorum vsus cum ipsis rebus ex quibus fingitur doceamus vti: et alias modum excesserat medicorum in his ostentatio: veluti e nipsis vinum vtile esse ab armorum equitatu sue lassitudine praecipientium: atq; ut reliqua omittamus: etiam in iunipero. Et si quis satius sentiat absinthite vino vtandum potius q̄ absinthio ipso. In reliquis omittatur. Et palmeum capiti noxium: ventriq; tantum molliendo et sanguinem excreantibus non inutile. Fictitium non potest videri: quod bion appellauimus: cum sit in eo sola pro arte festinatio. Prodest stomacho dissoluto: aut cibos non perficiente: praegnantibus: defectis paralyticis: tremulis: vertigini: torminibus: ischiadicis: In pestilentia quoq; ac peregrinationibus viz magna auxiliandi habere dicitur. Vini etiam vitium transit in remedia. Aceto summa vis est in refrigerando: non tamen minor in discutiendo. Ita fit vt infusa terrae spumet. Dictum est saepius diceturq; quotiens cum alijs prodest. Per se haustum fastidia discutit. Singultus cohibet. Sternutamenta olfactu. Vim et balneis aestus arcet: si contineatur ore. Quinet cum aqua bibitur. Multorum stomacho vtiliter gargarizatur. Cum eadem conualescentium et a solis ardoribus. Oculis quoq; illo modo saluberrimum. Plurimum fotu medetur post vredines: item lepris: furfuribus: vlceribus manantibus: canis moribus: scorpionumq; ictibus: scolopendarum muris araneiq;. Contra omnium aculeatorum venena & pruritus. Item contra multipedum morsum. Calidum in spongia appositum: aut adiecto sulphuri sextante sextarijs tribus aceti aut hysopi fasciculo medetur sedis vitijs. In sanguinis fluxione post excisos calculos & omnes alias rosiones foris in spongiis impositum intus potum chiatibus binis q̄ acerrime. Conglobatum vtiq; sanguinem discutit. Contra lichenas & bibitur & imponitur. Siftit aluos: & rheumatismos interaneorum infusum. Item procidentia sedis vuluae q;. Tussim veterem inhihet & gutturis rheumatismo. Orthopnoeam dentium labefactionem. Vesicae nocet: neruorum infirmitatibus. Nescire medici quantum contra aspidas polleret. Nuper ab aspide calcata percussus virem aceti ferens quotiens deposuisset sentiebat ictum: alias ille so similis. Intellectum ibi remedium est: potuq; succursum. Neq; altero os colluunt venena exeuntes in totum vomitrix vis haec non ciborum modo est verum & rerum plurimarum. Saxa rumpit infusum: quae non ruperit ignis antecedens. Cibos quidem & sapores non alius magis succus commendat aut excitat: in quo vsu mitigatur tosto pane aut vino. Vel accenditur pipere ac lasere vtiq; sale compescitur. Non est praetereundum ex eo exemplum ingens. Siquidem M. Agrippa supremis suis annis conflictatus graui morbo pedum cum dolorem eum peripeti nequiret: vnius medicorum portentosa scientia ignorante. Diuo Augusto tanti putauit vsu pedum sensuq; omni: carere dummodo & dolore illo careret: demersis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi euasit.

¶ De aceto scyllino: & oximelle: & sapa: & fece vini: aceti: & sapa.

CA. II.

 Cetum scyllinum inueteratum magis probatur. Prodestq; super ea quae diximus: acrescentibus cibis. Gustatum enim discutit poenam eam: & ijs qui ieiuni vomunt. Callum enim facium facit. ac stomachi odore oris tollit gingiuas: astrigit dentes firmat colore meliore praestat Tarditate quoq; aurium gargarizatione purgat: & transitu auditus aperit. Oculorum acie obiter exauiat: comitialibus: melancholicis: vertiginosis: vuluarum strugulationibus: percussis: aut praecipitatis. Et ob id sanguine conglobato. Neruis infirmis: renum vitijs perq; vtile. Cauendum exulceratis. Oxymel antiqui (vt Dieuces tradit) hoc modo tempebant. Melius heminas. x. aceti veteris heminas quinq;: salis marini pondo: thymbrae quadrantem: aquae marinae sextarios. v. variter coquebant decies deferuescente cortina: atq; diffundebant: inueterabantq;. Sustulit totum id Asclepiades: coarguitq;. Nam etiam in febribus dabant. Profuisse tamen fatentur contra serpentes: quo seipas vocant: & contra meconium: ac viscum & anginas calidum: gargarizatum: & auribus: & oris gutturisq; desiderijs: q̄ nunc omnia oxyhalme contingunt: id sale & aceto recente efficacius est. Vino cognata res sapa est: musco decocto: donec tertia pars supersit. Ex albo hoc melius. Vfus contra cantharidas: buprestin pinorum erucas: quas pityocampas vocant. salamandras: & contra mordentia venenata. Secundas partus q̄ mortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus auctor est: venenum esse si quis ieiunis a balneis id bibat. Consequens horum est fex vini: sui cuiusq; generis. Ergo vini faeci tanta vis est: vt descendentes incupas enecet. Experimentum dimissa praebet lucerna q̄ diu extinguitur descensionis periculum denū-

Cardiacis
vinū spes
vitiā.

Aceti vis.

Exemplū
q̄ acetū
contra a
spi. mor
vi imod
cas hēat.
Hic hān
bal alpes
aceto &
igni tran
siuit.

Ad aduers
te exēplū.

Velin cu
bas.

Caui Plinii secūdi naturalis hīstorie.

tians. Illota miscetur medicamentis. Cum iridis vero pari pondere eruptionibus pituitæ illinitur. Et sicca vel madida contra phalangia: & testium mammarumque inflammationes: vel in quacumque parte corporis. Item cum hordeacea farina & thuris polline in vino decocta crematur: & siccatur. Inde experimentum est legitimæ coctæ: ut refrigerata lingua tactu videatur vrere. Celerrime examinatur non in cluso condita. Crematio ei multum virium adijcit. Vtilissima est ad compescendas licenas: furfuresque cum fico decocta. Sic & lepris & vlceribus manantibus imponitur. Fungorum naturæ contraria est pota sed magis cruda. Oculorum medicamentis cocta & lota miscetur. Medetur illita & testibus & genitalibus. In vino autem aduersus strangurias bibitur. Cum expiauerit quoque lauandis corporibus & vestibus utilis: tuncque vsum acaciæ habet. Fæx aceti pro materia acrior sit necesse est: multoque magis exulceret. Resistit suppurationum incrementis: stomachum interanea: ventrem illita adiuuant. Sistit earum partium rheumatismos: & mulierum menses. Panos discutit nondum exulceratos: & anginas. Sacros ignes cum cæras Mammæ lactis sui impatientes eadem extinguit. Vngues scabros aufert. Eserpentibus contra cerastas validissima cum polenta. Cum melanthio autem contra crocodili morfus: & canis. Et hæc cremata ampliat vires. Tunc addito lentiscino oleo illita vna nocte ruffat capillum. Eadē aqua lintheolo apposita: vulvas purgat. Sapæ fæce ambusta sanantur. Medius addita lanugine arundinis. Eadem quoque fecæ decocta potaque tussis veteres. Decoquitur in patinis cum sale & adipe: ad tumorem quoque maxillarum: & ceruicem.

¶ De oleis & folijs oleæ & flore: & cinere: & de oliua alba: & nigra: & de amurca.

CA. III.

Learum proxima auctoritas intelligitur. Folia earum vehementissime astringunt: purgant: sistunt. Itaque manducata imposita vlceribus medentur: & capitis doloribus illita cum oleo.

Decoctum eorum cum melle ijs quæ medici vserint. Gingiuarum inflammationibus: paronychijs sordidisque vlceribus excrecentibus. Cum melle profluuium sanguinis e nervosis partibus cohibet. Succus eorum carbunculentibus excrecentibus circa oculos vlceribus: & pustulis: proci dentique pupile efficax: quapropter in collyria additur. Nam & veteres lachrymationes sanat: & genarum erosiones. Exprimitur autem succus tufis: effuso vino ex aqua cælesti. Siccatusque in pastillos digeritur. Sistit menses in lana admotus vulvæ. Vtilis & saniem emanantibus. Item condylomatis: ignibus facris: quæque serpunt vlcera: epinyctidi. Eisdem & flos eorum habet effectus. Vruuntur & cauliculi florescentes ut spodijs vicem cinis præstet. Vinoque infuso iterum vrit. Suppurationes & panos illinunt cinere eo vel folijs tufis cum melle. Oculos vero cum pollenta. Succus fruticis recentis accensi distillans sanat lichenas: furfures manentia vlcera. Nam lachrymam quæ ex arbore ipsa distillat æthiopice maximæ oleæ: mirari satis non est. Reperti sunt qui dentium dolores illinendos censerent: venenū esse prædicantes: atque etiā in oleastro querendam. E radice oleæ quæ tenerrime cortex derafus: in melle crebro gustatu medef sanguinē reticentibus: & suppurata tussientibus. Ipsius oleæ cinis cum axungia tumores sanat. extrahitque sistulis vitia: & ipsas sanat. Oliuæ albæ stomacho vtiliores ventri munus. Præclara habent antequam cōdiantur vsu recentes per se cibi modo deuorata. Medentur enim harenosæ vrinæ: item dentibus: aut attritis: aut cōuulsis. Nigra oliua stomacho mutilior: neutri facilior: capiti & oculis non conuenit. Vtraque ambustis pedestrit & illita. Sed nigra commanducantur: & protinus ex ore imposita postulas gygni prohibet. Colymbades sordida vlcera purgant. Inutiles difficultatibus vrinæ. De amurca poteramus videri satis dixisse Catonem secuti: sed reddenda quoque medicinæ ratio est. Gingiuis & oris vlceribus dentium stabilitati efficacissime subuenit. Item ignibus sacris infusa: & ijs quæ serpunt per nionibus nigra oliuæ amurca vtilior: item infantibus fouendis. Albæ vero mulierum vulvæ in lana admoventur. Multo autem omnis amurca decocta efficacior. Coquitur in cupreo vase ad crassitudinem mellis. Vfus eius cum acetato: aut vino vetere: aut mulso: ut quæque causa exigit in curatione oris dentium: aurium: vlcerum manentium: genitalium: rhagadum. Vulneribus in lintheolis imponitur: luxatis in lana. Ingens hic vsus utique linueterato medicamento. Tale enim fistulas sanat. Infunditur sedis genitalium: vulvæ exulcerationi illinitur vero podagris incipientibus: item articularibus morbis. Si vero cum omphacio recoquatur. ad mellis crassitudinem: casuros dentes extrahit. Item iumentorum scabiē cum decocto lupino & chameleonte herba mira sanat. Cruda amurca podagris foueri vtilissimum.

¶ De folijs oleastri: & oenanthino oleo: & cicino: & amygdalino: et laurino: et myrteo: chamæmyrsino: et cupressino: et citreo carino.

CA. IIII.

Leastri foliorum eadem natura. Spodijsque & cauliculis vehementius inhihet rheumatismos. Sedet inflammationes oculorum. Purgat vlcera: alienata explet: excrecentia leniter erodit. Siccatur et ad cicatricez pducit cetera ut in oleis. In hoc autem peculiare: quod folia decoquuntur ex melle danturque coclearibus contra sanguinis excretaiones. Oleum tamen acris: atque efficacius. et os quoque colluitur illo.

oliuæ albæ
Vis.

Mira ole-
astri vis.

Ad dentium infirmitatem imponuntur folia: & patonychijs: & carbunculis & contra omnem collectionem cum vino. Ijs vero quę purganda sint: cum melle. Miscentur oculorum medicamentis: & coctum foliorum: & succus oleastri. Vtiliter etiam auribus instillatur cum melle: vel si pus effluat. Flore oleastri condylomata illinuntur & epinyctides. Item cum farina hordeacea venter in rheumatismo cum oleo. Capitis doloribus. Cutem in capite ab ossibus recedentem cauliculi decocti & cum melle impositi comprimunt. Ex oleastro maturi in cibo sumpti siliunt aluum. Tosti autem & cum melle triti nouas repurgant. Carbunculos rumpunt. Olei naturam causasque abunde diximus. Ad medicinam ex olei generibus hæc pertinent. Vtilissimum est omphacium: proxime viride. Præterea quę maxime recens: nisi cum vetustissimum queritur: tenue: odoratum: quoque non mordeat: e diuerso quę in cibos eligitur. Omphacium prodest gingiuis. Si contineatur in ore: colorem dentium custodit magis quę aliud sudores cohibet. Oenanthino idem est effectus qui rosaceo. Omni autem oleo mollietur corpus: vigorem & robur accipit. Stomacho contrarium Augēt vlcera incrementa. Fauces exasperat. Et venena omnia cohibet: hebetat. Præcipue psimythij & gypsi in aqua mulsa. Aut ficorum siccarum decoctum potum contra meco: olei varia gĩa & proprietates. Ex aqua contra cantharidas bu prestin salamandras pityocampas. Per se lotum: redditurque vomitionibus. Contra omnia supra dicta laudatissimum & lassitudinum perfriktionumque refectio est tormina calidum potum chiathi. vi. magisque ruta simul decocta pellit. Item ventris animalia. Soluit aluum hemina mensura cum vino & calida aqua potum aut ptisanæ succo. Vulnerarijs emplastris vtile. Facies purgat. Bubus infusum per nares donet ructent: inflationem sedat. Vetus autem magis excalfacit corpora: magisque discutit sudoris. Duritia magis diffundit. Lethargicis magis auxiliare & inclinato morbo. Oculorum claritati confert aliquid cum pari portione mellis ac opij. Capitis doloribus remedium est. Item ardoribus in febre cum aqua. Et si vetusti non sit occasio: decoquitur: vt vetustatem repræsentet. Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris cum pari calidæ mensura. Priuatim dicitur purgare præcordia. Prodest & articulorum morbis: duritijs omnibus: vuluis auribus: ambustis. Cum cinere vero muricum sedis inflammationibus. item psoræ. Colorem cutis commendat: capillumque fertili natura euocat. Semen ex quo fit: nulla animans attingit. Ellychnia ex vna fiunt claritatis præcipue. Ex oleo lumen obscurum propter nimiam pinguedinem. Folia igni facto illinuntur ex aceto. Per se autem recentia mammas & epiphoris. Eadem decocta in vino inflammationibus cum polenta & croco. Per se autem triduo imposita faciem purgant. Oleum amygdalinum purgat: mollit corpora: cutem erugat: nitorem commendat varos cum melle tollit a facie. Prodest & auribus cum rosaceo & melle & mali punici germine decoctum. Vermiculoseque in his necat: & grauitatem auditus discutit: sonos incertos: & tinnitus: obiter capitis dolores: & oculorum. Medetur furunculis: & a sole vstis cum cæras Vlcera manantia & furfures cum vino expurgat: condylomata cum meliloto. Per se vero capiti illitum somnum allicit. Oleum laurinum vtilius quo recentius quoque viridius colore. Vis eius excalefactoria: & ideo paralyticis: spaticis: ischiadicis: sigillatis: capitis doloribus inueteratis distillationibus auribus in calice punici calfactum illinitur. Similis & myrthei olei ratio: astringit: indurat: medetur gingiuis dentium dolori: dysenterie: vuluæ exulceratæ: vesicis: vlceribus vetustis vel manantibus cum scamina æris & cæra. Item eruptionibus ambustionibus. Attritas sanat & furfures rhagadas condylomata: articulos luxatos odorem grauem corporis. Aduersatur cantharidi buprestis: alijsque malis medicamentis quæ exulcerando nocent. Chamæmyrsinæ siue oxymyrsinæ eadem natura. Cupressinum oleum eosdem effectus habet quos myrteum: item citreum. Enuce vero iuglandium quod carynum appellauimus: alopecijs vtile est & tarditati aurium infusum. Item capitis doloribus illitum. Cæterum iners & graue sapore corpori. Enimvero si quid in nucleo putridi fuerit: totus modus deperit. Ex gnidio grauo factum vim habet quam cicinum. Ex lentisco factum vtilissimum acopo est. Idemque proficeret æque vt rosaceum: ni durius paulo intelligeretur. Vtuntur eo & contra nimios sudores. papulasque sudorum. Scabiem iumentorum efficacissime sanat balaninum: oleum repurgat varos: furunculos: lentigines: gingiuas. Cypros qualis esset: & quemadmodum ex ea fieret oleum: docuimus. Natura eius excalfacit: emollit neruos. Folia stomacho illinuntur: & vuluæ concitatæ succus quoque eorum apponitur. Folia recentia commanducata: vlceribus in capite manantibus. Item oris medentur collectionibus condylomatibus. Decoctum foliorum ambustis & luxatis prodest. Ipsa rufas capillum tusa: adiecto strutei mali succo. Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus. Idem combustus in cruda olia nomas sanat: & putrescentia vlcera per se vel cum melle. Odor florisolet: qui Balsamum somnum facit. Astringit gleucinium & refrigerat eadem ratione quia & oenanthinum. Balsaminus longe contra oculorum claritatem plurimum confert: caliginem discutit. Item dyspono eas collectiones omnes duritiasque lenit. Sanus efficacis: guinem densari prohibet. Vlcera purgat: auribus: capitis doloribus: tremulis spaticis ruptis: perque

Caii Plinii secūdi naturalis hīstorie.

utile. Aduerfatur a cognito ex lacte potum. Febres cum horrore venientes peruncti leuiiores facit. Utendum tamen modice: quoniam adurit: augetq; vitia non seruato temperamento. Malobathri quoq; naturam & genera exposuimus. Vrinam cit. Oculorum epiphoris vino expressum vtilissime imponitur. Item frontibus dormire volentibus. Efficacius si & nares illinantur: aut si ex aqua bibantur. Oris halitus & suauitatem commendat linguæ subditum folium: sicut & vestium odorem interpositum Hyoscyaminum molliendo vtilius est: neruis inutile. Potum quidem cerebri motus facit. Therminum e lupinis emollit proximum rosaceo effectum habens. Narcissinum dictum est cum suo flore. Rhaphaninum phthirias longa validudine tollit. Scabritiasq; cutis in facie emendat. Se faminum aurium dolores sanat: & vlcera quæ serpunt: & quæ cacoethe vocant alcera. Lilinum quod & phyllynum & syrium vocauimus: renibus vtilissimum est: sudoribusq; euocandis: vuluæ moliendæ: concoquendoq; intus Seleucum neruis vtile esse diximus: sicut hærbaceum: quoq; quod eugubini circa flaminiam viam vendunt. Eleomeli quod in syria ex ipsis oleis manare diximus: sapore melleo non sine nausea aluum emollit: bilem præcipue detrahit: duobus cyathis in hemina aquæ datis. qui bibere torpescunt: excitanturq; crebro. Pugnatore certaturi præsumunt ex eo chatyum vnum pissimo oleo vtilius est passim ad quadrupedum scabiem. Est autem vitibus oleisq; proxima nobilitas palmis inebriant recentis capitis dolorem afferunt: minus sicca. Nec quantum videtur vtilis stomacho: tussim exasperant: corpus augent. Succum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant ægris ad vires recreandas: sitim sedandam: in quem vsum præferebant thebaichas. Sanguinem quoq; excreantibus vtilis: in cibo maxime illinuntur cariotæ stomacho: vesicæ: ventri intestinis. Cum cotoneis & cæra & croco sugillata emendant. Nuclei palmarum cremati in fictili nouo cinere loto spodiij vicem efficiunt: miscenturq; collyrijs: & calibephara faciunt addito nardo.

Vead tuf-
sim.

De myrobalano palma: & de palma elate.

CA.V.

Alma quæ fert myrobalanum probatissima in ægypto. Ossa non habet reliquarum modo in balneis. Aluum & menses sistit in vino austero: & vulnera conglutinat. Palma elate: siue spathe medicinae confert germina folia: corticem. Folia imponuntur præcordijs. stomacho: iocineri: vlceribus quæ serpunt cicatrici repugnantia. Psoras cortex eius tener cum resina & cæra sanat diebus. xx. Decoquitur & ad testium vitia. Capillum denigrat suffitu. Partus extrahit. Datur bibendus renum vitijs: & vesicæ: & præcordiorum Capiti & neruis inimicus. Vuluæ ac ventris fluxionem sistit decoctum eius. Item cinis ad tormina potus in vino albo. In vuluæ vitijs efficacissimus.

Elate cor-
tex ad qd
prodest.

Medicinae ex singulorum generum flore: folijs: fructu: ramis cortice:
ligno: succo: radice: cinere.

CA.VI.

Droximæ varietates generum medicinarumq; quæ mala habent. Ex his verna acerba stomacho inutilia sunt. Aluum vesicam circunagunt. Nervos lædunt. Cocta meliora. Cotonea cocta suauiora. Cruda tamen dūtaxat matura profunt sanguinem excreantibus: ac dycentericis: cholericis: celiacis. Non idem possunt decocta: quoniam amittunt constringentem illarum vim succi. Imponuntur & pectori in febris ardoribus: & tum decoquuntur in aqua cælesti: ad eadem quæ supra scripta sunt. ad stomachi autem dolores cruda decoctaue carati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat: cocta in vino & illita cum cæra. Alopecijs capillum reddunt. Quæ ex ijs cruda in melle condiuntur: vrinam mouent. Mellis autem suauitati multum adiiciunt: stomachoq; id vtilius faciunt. Quæ vero in melle condiuntur cocta: quidē ad stomachi vicia tria cum rosaceo folijs decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lyenibus: orthopnoicis hydropicis prodest. Item mammis condylomatis: variis cibis. Elos & viridis & succus inflammationibus oculorum: excretionibus sanguinis: mēsis mulierum. Fit & succus ex ijs mitis cum vino dulci tussis: vtilis & celiacis & iocineri. Decocto quoq; eorum fouetur: si procidant: vuluæ & interanea. Fit & oleum ex ijs: quod melinum vocauimus quoties non fuerit in humidis nata. Ideo vtilissima quæ ex cicilia veniunt. Minus vtilia struthia quauis cognata. Radix eorum circumscrip̃ta terra manu sinistra capitur: ita vt qui facit dicat quæ capiat: & cuius causa. Sic ad alligata strumis medetur. Melimela & reliqua dulcia stomachum & ventrem soluunt: siticulosa: æstiosa: sed nervos non lædunt. Orbiculata sistunt aluum: & vomitiones: & vrinam ciunt. Siluestria mala similia sunt vernis acerbis: aluumq; sistunt. Sane in hunc vsum immatura opus sunt. Citerea contra venenū Aduerte. in vino bibuntur: vel ipsa vel semen. Faciunt oris suauitatem decocto eorum colluto autem succo expulso: horum semen edendum præcipiunt in malicia pergnatibus: ipsa vero contra infirmitatem stomachi: & non nisi ex aceto facilline manduntur. Punici mali nouem genera nunc iterare superuacuum. Virtus. Ex ijs dulcia: quæ epyrina alio nomine appellauimus stomacho inutilia habentur: inflationes parit: dentes gingiuasq; lædunt. Quæ vero sapore maxime vinosa diximus: paruum nucleum habentia: vtiliora paulo intelliguntur. Aluum sistunt & stomachum dūtaxat pauca citraq; facietatem. Sed hæc minime

Aduerte.
Mali pu-
nici.
Virtus.

Liber XXIII. Fo. CLXVIII

danda q̄q̄ omnino nulla in febrī nec carne acinorum vtili nec succo. Cauentur æque vomitionibus: acibilem reiicientibus. Vuam in his ac ne mustum quidem: sed protinus vinum aperuit natura. Vtrūq̄ vero asperiore cortice. Hic & acerbis in magno vsu. Vulgus coria maxime perficere illo nouit: ob id malicorium appellant medici. Vrinam cieri eodem monstrant: mixtaq̄ galla in aceto decocto mobilis dentes stabilire. Expetitur in grauidarum malicia: & quoniam gustatu moneat infansem. Diuiditur tum, malum: cælestiq̄ aqua madescit ternis fere diebus. Hæc bibitur frigida cæliacis: & sanguinem excrementibus. Ex acerbo fit medicamentum: stomachice vocatur: vtilissimum oris vtilis: narium: aurium: oculorum caligini: pterygijs: genitalibus: & ijs quæ nomas vocant: & quæ in vlceribus excrescunt. Contra leporem marinum hoc modo acinis detracto cortice tuis mellis attici sefebris. Alij hoc modo faciunt. Punica acida multa tunduntur. Succus in cacabo nouo coquitur mellis crassitudine: ad virilitatis & se dis vitia: & omnia quæ lycio curantur: aures purulentas: epiphoras incipientes rubras maculas. In manibus rami punicorum serpentes fugant. Cortici punici ex vino cocti & impositi perniones sanantur. Coctū malū ex tribus heminis vinis decoctum ad heminam: tormina: & tineas pellit. Punicum in olla noua opericulo indito in furno tostum & contritum potumq̄ in vino sistit aluum: discutit tormina. Primum pomi huius partus florere incipientis cytinus vocatur a grecis: mire obseruationes multorum experimento. Si quis vnum ex ijs solutus vinculo omni cinctus & calcatus: atq̄ etiam annuli decerpserit duobus digytis pollice & quarto sinistrae manus: atq̄ ita lustratis leui tactu oculis: mox in os additum deuorauerit ne dente contingat: affirmatur nullam oculorum imbecilitatem passurum eo anno. Idem cytini siccati tritq̄ carnes excrescentes cohibent. Gingiuis & dentibus medentur. Vel si mobiles sint decocto succo. Ipsa corpuscula trita vlceribus quæ serpunt putrescunt: illinuntur. Item oculorum inflammationi: intestinorumq̄ priscorum: & fere ad omnia quæ cortices malorum. Aduersatur scorpionibus. non est satis mirum curam diligentiamq̄ qui omnia scrutati nihil intentatum reliquere. In hoc ipso cytino flosculi sunt: anteq̄ scilicet malum ipsum prodeat: erumpentes: quos balaustrum vocari diximus. Hos quoq̄ ergo experti inuenerunt scorpionibus aduersari. Sistunt potu menses foeminarum: sanant oris vlcera: tonsillas: vnam: sanguinis excreationes: ventris & stomachi solutiones: genitalia vlcera quacunq̄ in parte manantia. Siccauere etiam vt sic quoq̄ experirentur. Inueneruntq̄ tuorum farina dysentericos a morte reuocari. Aluum sistit. Quin & nucleos ipsos acinorum experiri non pinguit. Tosti tuisq̄ stomachum iuuant. Cibo aut potione inperfi bibuntur ex aqua cælesti ad sistendum aluum. Radix decocta succum emittit: qui tineas necat victoriari pondere. Eadem discocta in aqua quas lycium præstat utilitates. Est & siluestre punicum a similitudine appellatum. Eius radices rubro cortice denarij pondere ex vino potæ somnos faciunt. Semine poto aquam: quæ subierit cutem siccet. Mali punici corticis fumo culices fugantur.

¶ De pyris: & eorum obseruationibus: & de ficorum obseruatione: & caprifico: & erineo: & aliorum generibus medicina.

CA. VII.

Pyrorum omnium cibus etiam valentibus onerosus: ægris quoq̄ vini modo negatur. Decocta eadem mire salubria: & grata: præcipue crustumina. Quæcunq̄ vero cum melle decocta stomachum adiuuant. Fiunt cataplasmata e pyris ad discutienda corporum vitia: & decocto eorum ad duritias vtuntur. Ipsa aduersantur boletis atq̄ fungis: pelluntq̄ pondere & pugnante succo. Pyrum siluestre tardissime maturescit. Conciditur: suspensumq̄ siccatur ad sistendam aluum: quod & decoctum eius potum præstat. Decoquuntur & folia cum pomo ad eisdem vsus. Pyrorum ligni cinis contra fungos etiam nunc efficacius proficit. Mala pyraq̄ portatu vtiq̄ iumentis mire graua sunt vel pauca. Remedio aiunt esse si prius edenda dentur aliqua: aut ostendantur. Fici succus lacteus a reti naturam habet. Itaq̄ coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi: & in vmbra siccatur ad aperienda viscera: cienda menstrua appositus cum luteo oui: aut potus cum amylo. Podagris illinitur. Cum farina fænogreci & aceto. Pilos quoq̄ detrahit: palpebrarumq̄ scabies emendat. Item lichenas & sporas: aluum soluit. Lactis ficulni natura aduersatur crabronum vespertijs: & similibus venenis priuatim scorpionum. Idem cum axungia verrucas tollit. Folia & q̄ non maturuerunt: strumis illinuntur: omnibusq̄ quæ emollienda sunt discutiendaue. Præstant hæc & per se folia. Et alij vsus eorum tanquam in fricando lichene & alopecijs: & quæcunq̄ exulcerari opus sit: & aduersus canis morsus. Ramorum teneri cauliculi cuti imponuntur. Idem cum melle vlceribus quæ cæria vocantur: illinitur. Extrahunt infracta ossa cum papaueris folijs siluestris. Cahu rabioforum morsus folio trito ex aceto restringunt. Enigra ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis: murisarahei morsibus cum cæria cinis earum e folijs grangrenis: consumendisq̄ quæ excrescunt. Fici mature vrinam sciunt: aluum soluant: sudorem mouent: papulasq̄. Ob id autūno insalubres: quoniam sudantia huius cibi opera corpora refrigescunt. Nec stomacho vtilis. Sed ad breue tempus. Et voci contraria intelliguntur. Nouis

Cytinus.

Mirum si verum.

Vel yttus.

Nota.

Et pyrorū & vini vsus ægris negatus.

Aduerte.

Caui Plinii secūdi naturalis hīstorie.

simē salubriores q̄ primæ. Medicatæ vero nonnunquam iuuenum vires augent. Senibus meliorem
 valitudinem faciunt: minusq̄ rugarum. Sitim sedant. Calorem refrigerant. Ob id non negande in febris
 bus constrictis: quas stegnas vocant. Siccæ fici stomachum lædūt gutturi & faucibus magnifice viles.
 Natura ijs exalfaciendi. Sitim afferunt. Aluū molliunt. Reumatismis eius & stomacho contrariæ. Ve-
 sice semper viles: & anhelatoribus: ac suspiriosis. Itē iocinerum: renum: lyenum vitijs. Corpus & vires
 adiuuant: ob id ante athletæ hoc cibo parcebantur. Pythagoras exercitator primum ad carnes eos trā-
 stulit. Recolligentibus se a longa valitudine vtilissimæ. Item comitialibus & ydropicis. Omnibusq̄
 quæ maturanda aut discutienda sunt: imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. Ad coctæ cum
 hyfopo pectus purgant: pituitam: tussim veterem. Cum vino autem ad sedem & tumorem maxillarū
 & furunculos: panos: parotidas decoctæ illinuntur. Vtile & decocto earum fouere fœminas. Deco-
 ctæ quoq̄: eadem cum fœno græco viles sunt pleureticis: et peripneumonicis. Cum ruta coctæ tormi-
 nibus profunt tibiariū vlcerebus. Cum æris flore et spaticis et pterygijs. Cum punico malo ambu-
 stis: pernionibus. Cum cera hydropicis coctæ in vino et cum absinthio et farina hordeacea nitro ad-
 dito. Aluum siliunt manducatæ. Scorpionum i&ibus cum sale trite illinuntur. Carbunculos extrahunt
 in vino coctæ et impositæ. Carcinamati si sine vlcere est: quam pinguis simam ficum imponi: pene sin-
 gulare remedium est: item phagedene. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior: non congluti-
 nat. replet: astringit. Bibitur et ad discutiendum sanguinem concretum. Item percussis præcipitatis.
 Conuulsis ruptis cinereis cyathis singulis aquæ & olei datur tetanicis & spaticis. Item potus vel in-
 fusus celiacis: dycentericis. Et si quis eo cum oleo perungatur: excalfacit. Item cum cera & rosaceo
 sub ætus ambustis cicatricem tenuissimam obducit. Lusciosos ex oleo illitus emendat: dentiumq̄
 vitia crebro fricatu. Produunt etiam si quis inclinata arbore supino ore aliquem nodum eius morfu
 abstulerit nullo vidente: atq̄ in aluta alligatum licio e collo suspenderit strumas & parotidas discus-
 tit. Cortex tritus cum oleo ventris vlcera sanat. Crudæ grossi verrucas & thymos nitro farinaq̄ addi-
 tis tollunt. Spondijsq̄ vicem exhibet fruticum a radice exeuntium cinis. Bis tostus adiecto psimythio
 digeritur in pastillos ad vlcera oculorum & scabritiam. Caprificus etiamnum multo efficacior fico.
 Lactis minus habet. Surculo quoq̄ eius lac coagulatur in caseo. Exceptum id coactumq̄ in durici-
 am suauitatem carnibus affert. Fricatur diluto ex aceto. Miscetur exulceratorijs medicamentis. Al-
 uum soluit: vuluam cum amylo aperit. Potamenses cit cum luteo oui. Podagris cum farina fœno-
 græci illinitur. Lepras: pforas: lychenas: lentigines expurgat. Item venenatorum ictus & canis morsus.
 Dentium quoq̄ dolori hic succus appositus in lana prodest: aut in canis eorum additus. Cauliculi &
 folia admixto eruo contra marinorum venena profunt. Adijciunt & vinum. Bibulas carnes additi
 caules magno ligni compendio percoquunt. Grossi illitæ strumas & omnium collectionem emolli-
 unt & discutiunt aliquatenus & folia. Quæ mollissima sunt ex ijs cum aceto vlcera manantia & epis-
 nyctidas & furfures sanant. Cum melle item & folijs ceria sanant & canis morsus. Recentes cum vi-
 no phadegenas. Cum papaueris folijs ossa extrahunt. Grossi caprifici inflammationes discutiunt sus-
 fitu. Resistunt & sanguini taurino potio: & psimythio & lacti coagulato potæ. Item aqua decoctæ at-
 q̄ illitæ parotidas sanant. Cauliculi aut grossi eius q̄ minutissimæ ad scorpionum ictus e vino bibun-
 tur. Lac quoq̄ instillatur plagæ: & folia imponuntur. Item aduersus muremaraneum. Cauliculorum
 cinis vnam faucium sedat. Arboris ipsius cinis ex melle: thagadia. Radix deferuefacta in vino den-
 tium dolores. Hyberna caprificus in aceto cocta & trita impetigines tollit. Illinuntur ramentrami si-
 ne cortice q̄ minutissima ad scobis modum. Caprifico quoq̄ medicinæ vnus miraculum additur.
 Corticem eius impubescentem puer impubis si defracto ramo detrahat hentibus medullam ipsam
 Vel rabi- adalligatam ante solis ortum prohibere strumas. Caprificus tauros quamlibet feroces collo eorum
 dā naturā circumdata in tantum mirabili natura compefcit vt immobiles præstet. Hærbæ quoq̄ quam græci eri-
 neon vocant: reddenda in loco propter gantilitatem. Palmo alta est cauliculis quinīs fere ocimī simi-
 litudine. flos candidus: semen. nigrum: paruum tritum cum melle attico oculorum epiphoris me-
 detur. Manat lacte multo & dulci. Hærbæ perq̄ vtilis aurium dolori nitri exiguo addito. Folia resistunt
 venenis. Pruni folia decocta tonsillis. gingiuis: vix profunt in vino decocta: & subinde ore colluto.
 Ipsa pruna aluum molliunt: stomacho non vtilissima: sed breui momento. Vtiliora persica succus-
 q̄ eorum etiam in vino aut in aceto expressus. Nec est alius eis pomis innocentior cibus. Nusq̄ minus
 odoris. Succī qui plus tamen sitim stimulet. Folia eius trita illita hemorrhoiā sistunt. Nuclei per-
 ficorum cum aceto & oleo capitis doloribus illinuntur. Siluestrium quidem prunorum baccae: vel e
 radice cortex in vino austero si decoquantur ita vt triens & hemina super sit: aluum & tormina sistunt.
 Satis est singulis chiato decocti sumi. Et in ijs & satiis prunis est limus arborum. quem græci lichem
 appellant: rhagadis & condilomatīs mire vtilis. Mora in ægypto & cypro sui generis (vt diximus)

largo succo abundant. Summo cortice desquāmato altiore plaga sicca mirabili natura. Succus aduersa-
tus venenis serpentium. Prodest dysentericis. Discutit panos: omnesq; collectiones. Vulnura congluti-
nat: capitis dolores sedat: item aurium. Splenticis bibitur. Illinitur & contrapfrictiones. Celerrime tere-
dinem sentit. Nec apud nos succo vsus minor. Aduersatur aconito: & araneis in vino potum. Aluū sol-
uit. Pituita q; ac tineas: & similia vētris animalia extrahit. Hoc idem pstat & cortex tritus. Folia tingūt
capillum cum fici nigre: & vitis cortice simul coctis in aqua coelesti. Pomi ipsius succus aluum soluit. pti-
nus ipsa poma ad presens stomacho vtilia refrigerant: sitim faciunt. Si non superueniat alius cibus: intus
mescunt. Ex immaturis succus sistit aluum: veluti animalis alicuius in hac arbore obseruandis miracu-
lis: quę in natura eius diximus. Fit ex pomo pāchrestos stomatice: eadem arteriace appellata hoc mo-
do. Sextarij tres succi e pomo leui vapore ad crassitudinem mellis redigūt. Post additur omphacij
di pondo duodecim: aut myrrhę vndecim: Croci. xi Sed hęc simul mixta: vel trita miscentur decocto.
Neq; est aliud oris arteriæ vuę stomachi iucundius remediū. Fit & alio modo. Succus sextarij duo: mel-
lis attici decoquūt: vt supra diximus. Mira sunt præterea: quę produntur. Mora germinatione prius
q; in folia exeant sinistra decerpi iubentur futura poma: cytinus gręci vocant. Hi terrā si non attingere:
sanguinem sistunt ad alligati: siue ex vulnere fluat: siue ore: siue naribus: siue hemorrhoidis. Ad hoc ser-
uantur repositi. Idem præstare: & ramus dicitur luna plena defractus. incipiens fructum habere. Si ter-
rā non attigerit priuatim mulieribus alligatus lacerto contra abundantiam mensium. Hoc & quocūq;
tempore ab ipsis decerptum: ita vt terram non attingat: ad alligatumq; existimant præstare. Folia mori
trita: aut arida decocta serpentium ictibus imponuntur. Ad idemq; potu proficitur. Scorpionibus ad-
uersatur e radice corticis succus ex vino: aut posca potus. Reddenda est antiquorū compositio. Succus
expressum pomi maturi: immaturi q; mixtū coquebant in vase æreo ad mellis crassitudinē. Aliqui myr-
rha adiecta: & cupressi p̄duratum vas sole torrebant: permiscentes spatha ter die. Hęc erat stomatice:
quę e vulnere ad cicatricem perducebat. Alia ratio succum siccato exprimebant pomo multum saporis
obsoniorum conferente. In medicina vero contra nomas: & pectoris pituitas: & vbi cūq; opus eēt astrin-
gi viscera. Dentes quoq; colluebant eo. Tertiū genus succi folijs: & radice decoctis ad ambusta ex oleo
illinenda. Imponūtur: & per se folia. Radix per menses incisa succum aptissimum dentiū dolori collectio-
nibusq; & suppurationibus habetur. Aluum purgat. Folia mori in vrina madefacta pilum corijs detra-
hant. Cerasia aluum molliunt: stomacho inutilia. Eadem siccata aluum sistunt. Vrinam ciunt. Inuenio
apud auctores: si quis matutino roseida deuoret cum suis nucleis: in tantū leuari aluum: vt pedes mor-
bo liberētur. Mespila exceptis fetanijs: quę malo p̄priorē vim habent: reliqua astringunt stomachu
sistuntq; aluum. Item sorba sicca. Nam recentia stomacho: & citę profunt.

¶ De pineis: & amygdalis: & nuce auellana: & de nuce iuglande: & pistacijs: & ca-
staneis: & filiquis: cornu: & vnedone & lauro.

CA. VIII.

M Vces pineę quę resinam habent cōtuse leuiter additis in singulis sextarijs aquę ad dimidiū
decoctę sāguinis excreationi medētur: ita vt cyathū vini bibātur ex eo. Cortex e pino in vino
decoctus contra tormina datur. Nucleo nucis pineę sitim sedant: & acrimoniam stomachi
rosionesq; & contrarios hūores cōsistētes ibi: & infirmitatē viriū roborant: renibus: & vesicę
vtilis. Fauces vidētur exasperare: & tussim. Bilem pellunt. Poti ex aqua: aut vino: aut passo: aut balano-
rum decocto. Misceatur ijs contra vehementiores stomachi rosiones cucumeris semen: & succus portu-
lacę. Item ad vesicę vlcera: & renes: quoniam: & vrinam ciunt. Amygdalę amarę radicū decoctum cu-
tem in facie corrigit: coloremq; hylariorem facit. Noces ipsę somnum faciunt & auiditatem. Vrinā et
menses ciunt. Capitis dolori illinūtur maximeq; i febris: si ab ebrietate in aceto: & rosaceo ex aquę sexta-
rio: & sanguinem sistunt. Cū amylo: & menta lethargicis: comitialibusq; profunt. Capite peruncto epi-
nyctidas sanant e vino vetere vlcera putrescentia. Canum morsus cū melle. Et fures ex facie ante po-
tu p̄parata. Item iocineris: & renum dolores ex aqua potę. Et sepe ex eligmate cum resina terebinthina
Calculosis: & difficili vrinę in passo: & ad purgandā cutē in aqua mulsa tritę sunt efficaces. Profunt elig-
matę iocineri: tussis: & colo cum elelisphaco modice addito. In melle sumitur nucis auellana: magnitu-
dine. Aiunt quoq; quinis fere p̄sumptis ebrietatem non sentire potores. Vulpesq; si ederint eas nec cō-
tingat e vicino aquam lambere: mori. Minus valent in remedijs dulces: & eā tamen purgant: & vrinam
ciunt. Recentes stomachum implent. Nucibus gręcis cum absinthij semine ex aceto sumptis morbus
regius sanari dicitur. Item illitis per se vitia sedis. Et priuatim condylomata. Item tussis: et sanguinis reie-
ctioni p̄dest. Noces iuglandes gręci a capitis grauedine appellauere. Etenim arborum m̄psarū: foliorūq;
vires in cerebrum penetrant. Hocq; minore momento: sed in cibis nuclei faciunt. Sunt autem recentes
iucundiores. Siccę noxiores: & stomacho inutilis: difficiles concoctu: dolorem capitis inferētes. Tussię
gus.

& j.

Attē dead
extrahen
das vētris
tineas.

Pōd° sexa-
tariorum
duorū at
myrrhæ
sextarij
vni°: cro-
ci vnius.
Morę vis
mirabilis.

Aduertē.

nuclei pi-
psunt.

Nucū ma-
gna vtili-
tas.

Nuces cō-
tra ebrie-
tatē reme-
diū: vele-
brietatis
nō sentiri
putores.
Nu. grę-
cis morb-
sanatur re-
gus.

L. II. Plinii secūdi naturalis hīstorie.

tibus inimicæ: et vomituris ieiunis apte: tenasmo solo: trahunt enim pituitam. Eedem præsumpte venena hebetant. Item anginam cum ruta/et oleo. Item aduersantur cepis: leniuntq; earum saporem Auriū inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item ruta mammis/et luxatis. Cum cepa autem et sale/et melle canis/hominisq; morsui. Putamine nucis iuglandis dens cauius inuritur. Putamen combustū/tritumq; in oleo: aut vino infantium capiti puncto nutrit capillum: et ad alopecias eo sic vtuntur. Quo plures quis nuces ederit: hoc facilius tineas pellit. Et que per veteres sunt nuces gangrenis/et carbunculis medentur. Item suggillatis. Cortex iuglandium in lichenum vino/et dysentericis pdest. Folia trita cū aceto aurium dolori. In sanctarijs Mithridatis maximi regis deuidi. Cn. Pompeius inuenit in peculari commentario ipsius manu compositionem antidoti et duabus nucibus ficcis. Item ficis totidē: et rutę folijs. xx. simul tritis: addito salis grano: et qui hoc ieiunus sumat: nullū venenum nociturū illo die. Cōtra rabiosi quoq; canis morsus nuclei a ieiuno homine commanducati/illitisq; præsentī remedio esse dicuntur. Nuces auellane capitis dolorem faciunt: & inflammationem stomachi/et pinguedini corporis conferunt plusq; sit verisimile. Tostæ & distillationi medentur. Tussi quoq; veteri trite/et in aqua mulsa potę. Quidam adijciunt grana piperis. Alij e passo bibūt. Pistacia eosdem vsus/et effectus habet: quos pinei nuclei: pterq; ad serpentium ictus: siue edantur: siue bibantur. Castaneæ vehementer sistunt stomachi/et ventris fluxiones. Aluum ciunt. Sanguinem excreantibus profunt. Carnes alunt. Siliquæ recentes stomacho inutiles. Aluum soluunt. Eadem siccatę sistunt: stomachoq; vtiliores fiunt. Vrinam ciunt. Syriacas in dolore stomachi ternas in aquę sextarijs decoquunt. Quidam ad dimidium: eūq; succum bibunt. Sudor virgæ corni arboris lamina ferrea candente exceptus: non contingente ligno illitaq; inde ferrugo incipientes lichenas sanat. Arbustus/ siue vnedo fructum fert difficilem concoctioni: & stomacho inutilem. Laurus ex calfactoriam naturam habet: & folijs/et cortice: & baccis. Itaq; decoctum turę calfa Irem serpentium venenis resistunt: maxime sepi dyspadijs/et viperę. Profunt & mensibus sceminarum cōtra. cum oleo cocta. Cum polenta autem que tenera sunt trita inflammationes oculorum cum ruta: testius Vel vino. cum rosaceo capitis dolores: aut cum irino. Quin manducata/atq; deuorata per triduum terna: liberāt a tussi. Eadem a suspirijs trita cum melle. Cortex radice cauendus grauidis. Ipsa radix calculos rūpit: iocineri prodest tribus obolis in vino odorato pota. Folia pota vomitiones mouent. Baccę mens tra- hunt appositę trite/vel potę. Tussim veterem/ & ortopnoeam sanant binę detractō cortice i vino potæ. Si & febris sit: ex aqua: aut eligmate ex aqua mulsa: aut ex passo decoctę. Profunt & phthificis eodem modo/et omnibus thoracis/rheumatismis. Nam & excoquūt pituitam: & extrahunt. Aduersus scorpion nes quaternę ex vino bibuntur. Epinyctidas ex oleo illite/et lentigines. Et vlcerata manantia: & vlcerata oris: & furfures. Cutis pruriginem succus baccarum emendat: & phthirifin. Aurium dolori: & grauitati instillatur cum vino vetere: & rosaceo. Perunclos eo fugiunt venenata omnia. Prodest & contra venenatorum ictus potus. Maxime autem eius laurus: que tenuiora habet folia. Baccę cum vino serpentib; & scorpionibus/et araneis resistunt. Ex oleo/et aceto illinūtur: & lyeni/et iocineri. Gangrenis cū mellē/et infatigatione etiam/aut perfrictione succo eo pungi: nitro adiecto prodest. Sunt qui celeritati partus multum conferre putent radice acetabuli mensura pota in aqua. Efficacius recentem q̄ aridam. Quidā aduersus scorpionum ictus. x. baccas dari iubent potui. Item & in remedio vūe iacentis quadrantē pondobaccarum/foliorumue decoqui in aqua sextarijs tribus ad tertias: eamq; calidam gargazare: & in capitis dolore impari numero baccas cum oleo conterere: & calfacere. Laurus delphicę folia trita/olfa- ctq; subinde pestilentie contagia phibent: tanto magis si & vtantur. Oleum ex delphica ad cerata: acola- pūq; ad pfrictiones: discutiendas neruos laxandos lateris dolores: febresq; frigidas vtile est. Item ad au- phica cō- rium dolorē: in mali punici cortice tepesactum. Folia decocta ad tertias partes aque vūa colubent gar- tra pestis rizatione pota alui dolores: intestinorumq;. Tenerrima ex ijs trita in vino papulas pruritūq; illita nocti contagia. bus. p̄ximę valent: inter cetera lauri genera. Laurus alexandrina/ siue idē a partus celeres facit radice po- Laur⁹ ale ta trium denariorū pondere in vini dulcis cyathis tribus. Secundas etiam pellit: mensēq; eodem modo xandrina pota. Daphnoides siue ijs nominibus quæ diximus siluestris laurus prodest aluum soluit: recenti folio/ vel arido drachmis tribus cum sale/et hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium/et vomit⁹: sto- macho inutile. Sic & baccę quinę deneuę purgationis causa sumuntur.

Vel menā
dri.
Myrti vt
litas.

Myrtus satiuā candida minus vtilis est medicinę q̄ nigra. Semen eius medetur sāguinē excreantibus. Itē contra fungos in vino potum. Odorem oris commendat: vel pridie commanducatum. Itē apud Menandrum synaristum hoc edunt. Datur & dysentericis denarij pōdere in vino. Vlcerata difficilia in extremitatibus corporis sanat cum vino subferuefactum imponitur lippitu

¶ De myrto satiuā: & myrtidano: & de myrto siluestri.

CA. IX.

dini cum polenta. Et cardiacis in mamma sinistra. Et contra scorpionis ictus mero: & ad vesicę vitia. Capitis dolores: & egilopas: anteq̃ supputent. Item tumoribus. Exemptisq̃ nucleis in vino vetere tritu eruptionibus pituitę. Succus seminis aluum fistit. Urinas cit. Ad eruptiones pustularum/pituitę cum Myrti uti cęrato illinitur: & contra phangias. Capillum denigrat. Lenius succo oleum est: ex eadem myrto: & vitilis. num: quo nunq̃ inebriantur. Inueteratumq̃ sistit: & aluum/ & stomachum: tormina sanat: fastidiu abigit. Foliorum arentium farina sudores cohibet inspersa: vel in febrī. Vtilis & coeliacis: & procidentię vuluarum: sedis vitijs: vlcerebus manantibus igni facto fotu: capillis fluentibus: furfuribus. Item alijs eruptionibus ambustis. Additur quoq̃ in medicamento: quod liparas vocat: eadē de causa/qua oleum ex ijs efficacissimum ad ea quę in humore sunt: tanq̃ in ore/vulua. Folia ipsa fungis aduersantur trita ex vino: cum cęravero articularibus/ & collectionibus. Eadem in vino decocta dysentericis/ & hydropicis psas. potui dantur: siccantur in farina/quę inspergitur vlcerebus/aut hemorrhoidę. Purgant & lentiginē pterygia/ & paronychia: & epinyctidas condylomata: testes: tetra vlcera. Item ambusta cum cęrato. Ad aures pululentas/ & folijs crematis vtuntur: & succo decocto. Cōburuntur & in antidota. Itē cauliculi flore decerpti in nouo fictili operto cremati in furno dein triti ex vino: & ambustis foliorum cinis medetur. inguem ne intumescat ex vlcere satis est surculum tantum myrti habere secum: nec ferro/ nec terra contactum. Myridanum diximus quomodo fieri. Vuluę pdest appositum fotu/ & illitu. Multo efficacius/ & cortice folio/ & semine. Exprimitur/ & folijs succus mollissimis in pila tulsis ad fuso: paulatim vino aufero. Alias aqua celesti: atq̃ etiam expresso vtuntur ad onis/ sedisq̃ vlcera vuluę: & ventris. Capillorū nigritiam malarū perfusiones/ purgationes lentiginum: & vbi constringendum aliquid est. Myrtus siluestris: siue oxymir sine: siue chamemyr sine hęcis rubentibus & breuitate a fatiua distat. Radix eius in honore est: decocta vino ad renum dolores pota. Et difficili vrinę: precipueq̃ crasse/ & grauitē olenti. Morbo regio/ & vuluarum purgationi trita cum vino. Cauliculi quoq̃ incipientes asparagorum modo in cibo sumpti: & in cinere cocti. Semen cum vino potum/ aut oleo/ aut aceto calculos frangit: item in aceto & rosaceo/ tritum capitis dolores sedat: & potum morbum regium. Castor oxymir sinem myrti folijs acutis: ex aqua fiunt ruri scopę: ruscum vocauit: ad eosdem vsus. Et hactenus habent se medicinę vrbana arborum. Transseamus ad siluestres.

¶ CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE
LIBER VIGESIMVSQVARTVS. PROHEMIVM.

¶ Medicinę ex arboribus siluestribus.

CA. I.

DE SILVAE QVIDEM/ HORRIDIORQVE NATVRÆ FACIES ME

dicinis carent: sacra illa parante rerum omnium huiusq̃ non remedia disponente homini: vt medicina fieret etiam solitudo ipsa: sed ad singula illius discordię atq̃ concordię miraculis occurrentibus. Quercus/ & oleatam pertinaci odio dissident: vt aliter in alterius scrobę de pacę moriatur. Quercus vero & iuxta nucem iuglandē. Pernicialia/ & brassicę cum vitę odia: ipsūq̃ olus/ quo vitis fugatur aduersum cōdium. clamino/ & origano arefcit. Quin & annosas iam & quę sternantur arbores: difficili cędi: ac celerius inarescere tradunt: si prius manu q̃ ferro attingantur. Pomorū onera a iumētis statim sentiri: ac nisi prius ostēdatur ijs: quis pauca portent: sudare illico. Ferulę afinis gratissimę sunt in pabulo: cęteris vero iumētis pñaneo veneno. Qua de cā id aial. Libero pñi assignat: cui ferulę cescere. la. Surdis ē rerū sua cuiq̃ sunt venena: ac minimis quoq̃. Phyllyra coci/ & polienimiū salē cibis eximūt. Ferulę affi Prędulciū fastidium saltem pat. Nitrosę/ aut amarę aq̃ polēta addita mittigantur: vt itra duas horas bibi nis gratę possint. Qua de causa & saccos vinarios aditur polēta. Similis vis rhodię cretę/ & argillę nostratis cōcor hinc a fili dia valētū. Pix oleo extrahitur: quādo vtrūq̃ pinguis naturę est. Oleum solum calci miscetur: quādo pñi datur. vtrūq̃ aquas odit. Gummi aceto facilius eluitur. Atramentum aqua: innumera pręterea alia/ q̃ suis locis dicētur assidue. Hinc nata medicina. Hęc sola naturę placuerat esse remedia parata vulgo: inuentu facilia/ ac sine impendio: ex quib⁹ viuimus. Postea fraudes hominum/ & ingeniorū capturę officina iue nere istas: quib⁹ sua cuiq̃ homini venalis pñmittitur vita. Statim cōpositiones/ & mixturę in explicabiles decantantur. Arabia/ atq̃ in india in medio estimantur. Vlcereq̃ paruo medicina a rubro mari imputat: cum remedia vera quotidie pauperim⁹ quisq̃ cōnet. Nam si ex horto petat herba/ vel frutex queratur: nulla artium vilior fiet. Ita est pñfecto: magnitudo populi romani perdidit ritus: vincendoq̃ victi sumus Paremus externis. Et vna artium imperatoribus quoq̃ imperat. Verum de his alias plura.

¶ Lothos.

CA. II.

& ijs.

Vel cū his
aceto faci
li⁹ eluitur
atrametū
Dicitū no
tandum.